

GÓRNOŚLĄSKIE STUDIA SOCJOLOGICZNE

SERIA NOWA

TOM 3

pod redakcją
Marka S. Szczepańskiego i Anny Śliz

Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2012

- Redaktor naczelny:** Wojciech Świątkiewicz
- Rada Naukowa:** Dieter Bingen, Krzysztof Frysztacki, Grzegorz Gorzelak, Bohdan Jałowiecki, Kazimierz Krzysztofek, Joanna Kurczewska, Michał Lis, Peter Ondrejkoivič, Andrzej Sadowski, Andrzej Sakson, Janusz Słodczyk, Paweł Starosta, Józef Styk, Marek Ziółkowski, Rudolf Žáček
- Lista Recenzentów:** Anna Barska, Leon Dyczewski, Ewa Jurczyńska-McCluskey, Zdzisław Krasnodębski, Zbigniew Kurcz, Anna Kwak, Jacek Leoński, Irena Machaj, Janusz Mariański, Andrzej Niesporek, Marian Niezgodą, Adam Rosół, Krystyna Slany, Renata Suchocka, Brunon Synak, Maria Szymeja, Anna Śliz, Danuta Walczak-Duraj, Wielisława Warzywoda-Kruszyńska
- Rada Redakcyjna:** Adam Bartoszek, Ewa Budzyńska, Leszek A. Gruszczyński, Tomasz Nawrocki, Piotr Skudrzyk, Urszula Swadźba, Marek S. Szczepański, Piotr Wróblewski, Jacek Wódz, Kazimiera Wódz
- Redaktor statystyczny:** Małgorzata Tyrybon
- Sekretarz Redakcji:** Justyna Kijonka
justyna.kijonka@us.edu.pl
- Adres Redakcji:** Instytut Socjologii
Uniwersytet Śląski w Katowicach
ul. Bankowa 11, pok. 227
40-007 Katowice
tel. +48 32 359 1889
fax +48 32 359 2130

Publikacja jest dostępna także w wersji internetowej

Central and Eastern European Online Library

www.cceol.com

Śląska Biblioteka Cyfrowa

www.sbc.pl

Spis treści

Wstęp (<i>Wojciech Świątkiewicz</i>)	7
--	---

Konflikt etniczny: kontekst teoretyczny

Marek S. Szczepański, Anna Śliz: Społeczne przestrzenie konfliktów etnicznych	11
Jacek Wódz: Pomiedzy ruchem społecznym w skali regionalnej a protopartią i partią regionalną. Kilka refleksji na tle zmian reprezentacji politycznej w regionach Europy	28

Śląski kontrapunkt empiryczny

Urszula Swadźba: Czy na Śląsku są jeszcze gorole? Analiza socjologiczna konfliktu etnicznego	49
Piotr Wróblewski: Konflikty etniczne na Górze św. Anny. Polacy i mniejszość niemiecka	64
Aleksandra A. Wycisk: Konflikt bez konfliktu — Górny Śląsk i Zagłębie Dąbrowskie w opinii młodych mieszkańców Metropolii „Silesia”	83
Magdalena M. Głogowska: Śląska Natura 2000 — konflikty społeczne związane z funkcjonowaniem Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 w województwie śląskim jako przedmiot badań socjologicznych	103

Varia

Kazimiera Wódz, Jolanta Klimczak-Ziółek: Restrukturyzacja ekonomiczna a podziały społeczne. Na podstawie badań w starych regionach Europy	123
Krzysztof Bondyra, Olga Mausch-Dębowska, Zuzanna Bratkowska: „Walka o wiatr i ogień” u progu XXI wieku. Konflikty społeczne dotyczące energetyki wiatrowej na przykładzie Wielkopolski	154
Anna Barska: Rewolucja kaktusowa/jaśminowa znakiem przemian w krajach Maghrebu	170
Monika Štrbová: The culture of poverty of the Roma in Slovakia	181

Contents

Preface (<i>Wojciech Świątkiewicz</i>)	7
--	---

Ethnic conflict: a theoretical analysis

Marek S. Szczepański, Anna Śliz: The social spaces of ethnic conflicts	11
Jacek Wódz: Between a social movement of a regional scale and a proto-party or a regional party. A few reflections on changing political representation in Europe's regions	28

The Silesian empirical counterpoint

Urszula Swadźba: Are there still gorols in Silesia? A sociological analysis of an ethnic conflict	49
Piotr Wróblewski: The ethnic conflicts around St. Anna Hill. The Polish majority and the German minority	64
Aleksandra A. Wycisk: A conflict without conflict — the Upper Silesia and Dąbrowa Basin in opinions of the Silesia Metropolis young inhabitants	83
Magdalena M. Głogowska: “Natura 2000” in Silesia — social conflicts connected to the functioning of the European Ecological Network “Natura 2000” in Silesian Voivodeship as a subject of sociological research	103

Varia

Kazimiera Wódz, Jolanta Klimczak-Ziółek: Economic restructuring and social divisions. On the basis of the old parts of Europe	123
Krzysztof Bondyra, Olga Mausch-Dębowska, Zuzanna Bratkowska: “Quest for wind and fire” on the threshold of 21st century. Social conflicts concerning wind power based on the example of Wielkopolska region	154
Anna Barska: Cactus/Jasmin Revolution: A sign of changes in Maghreb . . .	170
Monika Štrbová: The culture of poverty of the Roma in Slovakia	181

Wstęp

Tematem wiodącym prezentowanego tomu „Górnośląskich Studiów Socjologicznych” są rozmaite postacie konfliktów społecznych ujmowanych jako źródła kształtowania kulturowych wzorów życia społecznego przede wszystkim na Górnym Śląsku, ale również poza jego granicami.

Konflikty społeczne w specyficznym odcieniu konfliktów etnicznych stanowią w dobie procesów globalizacyjnych, zmierzających — jak się wydaje — do upowszechnienia dominujących wzorców stylów życia, jeden z najważniejszych instrumentów walki, podejmowanej przez społeczności narodowe czy grupy etniczne, o zachowanie tożsamości kulturowej, utrzymanie statusu niezależności politycznej czy gospodarczej, czy też dekompozycji utrwalonych struktur władzy, umożliwiających opuszczenie obszarów deficytów i marginalizacji. Górny Śląsk w swej najszerzej pojmowanej historycznie ukształtowanej przestrzeni kulturowej jest znakomitym laboratorium sygnalizowanych tu procesów. Zapewne wiele jeszcze tomów nowej serii „Górnośląskich Studiów Socjologicznych” poświęconych będzie socjologicznym studiom konfliktów społecznych.

Tom, który oddajemy w Państwa ręce, został podzielony na trzy działy.

Panoramę teoretyczną przestrzeni konfliktów etnicznych prezentuje artykuł Marka S. Szczepańskiego oraz Anny Śliz. Interesująca jest konkluzja kończąca artykuł: „[...] dzisiejsze zróżnicowanie etniczne, którego fundamentem jest odmienność kulturowa poszczególnych grup etnicznych, to nie konflikt, ale coraz bardziej wyraźne przenikanie się wzajemne kultur, które są bogactwem wielu państwowych organizmów i przyczyniają się do ich rozwoju zarówno w sensie pragmatycznym, jak i symbolicznym”.

Złożoną, ale i socjologicznie interesującą problematykę procesów kształtowania się reprezentacji politycznej w głównych regionach europejskich przedstawia Jacek Wódz. Tekst jest refleksją Autora, wynikającą z obserwacji przemian, jakie poczw-

szy od drugiej połowy XX wieku zaczynają w istotny sposób wpływać na faktyczne funkcjonowanie demokracji europejskich. Górny Śląsk jest tu potraktowany jako przypadek, w którym — jak konkluduje J. Wódz — „konflikty pomiędzy ludnością autochtoniczną a napływową są w zaniku. Przenoszą się w sferę: ludyczną, żartów i kawałów. Przedmiotem konfliktu, o ile występuje, nie jest czynnik etniczny”.

W drugiej części umieszczone zostały artykuły przedstawiające wyniki socjologicznych badań empirycznych prowadzonych w przestrzeni Górnego Śląska i województwa śląskiego, w różny sposób dotyczące przejawów konfliktów społecznych, które ubierane zostają w konflikty o charakterze etnicznym. Często podejmowany problem relacji między swoimi a obcymi w nowej odsłonie prezentuje Urszula Swadźba. Przestrzeń sakralną Góry św. Anny, stanowiącej symbol kulturowy Górnego Śląska w kontekście relacji polskich i niemieckich, omawia Piotr Wróblewski. Postawy i zachowania młodego pokolenia wobec „odwiecznych” kontrowersji śląsko-zagłębiowskich ukazuje w świetle nowych badań empirycznych Aleksandra A. Wycisk, a Magdalena M. Głogowska zajmuje się funkcjonowaniem Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 w granicach województwa śląskiego i towarzyszącymi jej społecznymi konfliktami.

Przesłanki linii programowej pisma realizują też artykuły zamieszczone w części *Varia*. Kazimiera Wódz i Jolanta Klimczak-Ziółek podejmują społeczno-ekonomiczne problemy podziałów społecznych w starych europejskich regionach przemysłowych. Zupełnie nowa w polskich warunkach jest sprawa społecznych „sporów z wiatrakami”, co analizują na przykładzie Wielkopolski Krzysztof Bondyra, Olga Mausch-Dębowska i Zuzanna Bratkowska. Anna Barska podejmuje próbę socjologicznego portretu „rewolucji kaktusowej/jaśminowej” w odległych krajach Maghrebu, natomiast Monika Štrbova przeprowadza socjologiczną analizę przejawów konfliktów etnicznych w bliskiej terytorialnie i społecznie Słowacji, ujmowanych w kontekście trudnych relacji między Romami i Słowakami.

Przygotowywany czwarty tom czasopisma ma ukazać rytmy życia naukowego i nowe spojrzenia badawcze: teoretyczne i empiryczne, analizowane w warsztatach badawczych najmłodszego pokolenia socjologów.

Wojciech Świątkiewicz

Redakcja: Barbara Malska, Krystian Wojcieszuk

Projekt okładki: Justyna Kijonka

Opracowanie graficzne okładki: Paulina Dubiel

Redakcja techniczna: Barbara Arenhövel

Korekta: Danuta Stencel

Skład i łamanie: Alicja Załęcka

Copyright © 2012 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISSN 0072-5013

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

www.wydawnictwo.us.edu.pl

email: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład 150 + 50. Ark. druk. 11,75 + wklejka.
Ark. wyd. 14,50. Papier offset. kl. III, 80 g

Cena 18 zł (+VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław